

Олег Вячеславович Баулін
кандидат юридичних наук, доцент
завідувач відділу наукової діяльності
та міжнародного співробітництва
лабораторії організації наукової, методичної діяльності,
нормативного забезпечення та міжнародного співробітництва

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7858-1955>

E-mail: baulin_ov@ukr.net

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ГЕНЕЗА І СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті розглядаються витоки міжнародних контактів національних судово-експертних установ і здійснюється класифікація та характеристика історичних етапів розвитку міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи, розкриваються нормативно-правові основи міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи. Автор висловлює власну позицію щодо проблемних питань, які виникли в сучасній судово-експертній практиці у зв'язку з нормативно-правовим регулюванням міжнародного співробітництва.

Ключові слова: *судова експертиза; судовий експерт; висновок експерта; іноземний елемент; міжнародне співробітництво; нормативно-правове регулювання.*

Постановка проблеми. Нормативно-правове регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи спрямоване на впорядкування складної системи відносин, що виникають і здійснюються у зв'язку із проведенням судових експертиз експертами нашої держави на виконання Україною своїх зобов'язань перед міжнародними організаціями і органами міжнародної юстиції, доручень інших держав, з якими Україна має угоди про взаємну правову допомогу, або залученням фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз в Україні.

Метою нормативно-правового регулювання зазначеного напряму судово-експертної діяльності є упорядкування здійснення незалежних судових експертиз та інших видів цієї діяльності уповноваженими органами і судово-експертними установами, судовими експертами, міжнародними організаціями відповідно до міжнародних стандартів якості, що включають

науково-методичне, інформаційне та іншого характеру забезпечення. Таке регулювання завжди є заснованим на принципах міжнародного права і здійснюється відповідно до зовнішньої політики України, зорієнтованої з 24 лютого 2022 року на умови воєнного стану через збройну агресію РФ.

Під час здійснення міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи у теперішній ситуації виникає чимало проблем, обумовлених дією об'єктивних та негативних факторів, тому зараз аналіз стану нормативно-правового регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи набуває особливої актуальності, а проведені в останній період судові експертизи, із так званим іноземним елементом, віддзеркалюють сутність таких проблем і слугують підставами для різних пропозицій щодо їх розв'язання. При цьому потрібно враховувати, що в одній статті важко розкрити всю проблематику, природа якої іноді зумовлена не стільки браком нормативно-правового регулювання тих чи інших аспектів міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи, скільки наявністю на різних підходів до тлумачення окремих положень нормативно-правових актів, що регулюють це співробітництво.

Для вибору шляхів удосконалення нормативно-правового регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи корисно не забувати витоків такого співробітництва і основних засад його здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародне співробітництво у галузі судової експертизи розглядали у своїх працях Б. В. Бабін [1], Н. І. Клименко [2], В. Д. Юрчишин [3] та інші автори, проте нормативно-правове регулювання такого співробітництва до цього часу залишається недостатньо дослідженим.

Мета дослідження. Зазначене вказує на необхідність наукового дослідження питань нормативно-правового регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи з метою розкриття його особливостей, розробки пропозицій щодо його подальшого удосконалення та визначення шляхів для розв'язання існуючих у ньому проблем.

Викладення основного матеріалу. У сфері судової експертизи міжнародне співробітництво виникає у XIX ст., коли заснований на наукових відкриттях досвід роботи вчених у галузях знань (медицини, фізики, хімії тощо) зі слідами злочинів і апробовані судовою практикою на національному рівні методи їхнього спеціального дослідження речових доказів виходять за межі кордонів однієї держави й сприймаються та запозичуються органами юстиції різних країн для встановлення обставин вчинення правопорушень.

Започаткування такого співробітництва пов'язується з іменами А. Бертільона, Ф. Гальтона, Г. Гросса, О. Лакассаня, Ч. Ломброзо, А. Рейсса, Г. Фолдса та інших дослідників, які займалися удосконаленням діяльності органів поліції та правосуддя шляхом використання науково-технічних методів (хімічного і мікроскопічного аналізів, мікрофотографії тощо) й стали засновниками криміналістичних методів протидії злочинності.

Як відомо, в Києві та Одесі за законом від 4 липня 1913 р. були утворені кабінети науково-судової експертизи (далі – КНСЕ) при прокурорах

відповідних судових палат для надання допомоги слідчій владі у виявленні винуватого й з'ясуванні злочину та для проведення досліджень у кримінальних і цивільних справах за допомогою фотографії, дактилоскопії, хімічного і мікроскопічного аналізів та інших прийомів. Закон про заснування КНСЕ, разом із дозволом виділяти кошти на покриття їхніх витрат із державної скарбниці та оновленими судовими статутами набув чинності 1 січня 1914 р., а фактичне відкриття на його виконання кабінету в Києві відбулося 2 лютого 1914 р. [4, с. 21], в Одесі – 15 лютого 1914 р. [5, с. 91]. При цьому, за рішенням Міністерства юстиції Київському кабінету була відведена зона обслуговування в межах округів Київської, Харківської та Варшавської судових палат, а Одеський кабінет проводив судово-експертні дослідження для Одеської, Новочеркаської та Тифліської судових палат [5, с. 76]. Вочевидь, такі географічно широкі зональні межі компетенції перших на теренах нашої країни судово-експертних установ заклали передумови для подальшої співпраці українських судових експертів з їх колегами і правоохоронцями інших європейських країн.

Стосовно перших міжнародних контактів, то у 1912 р. у Швейцарії перебував у відрядженні в інституті поліції, очолюваного професором Р. А. Рейссом, майбутній керівник Київського КНСЕ С. М. Потапов. Влітку 1914 р. у закордонному відрядженні знаходився помічник керівника Одеського КНСЕ Є. С. Ельчанинов, який ознайомився з діяльністю утвореного А. Бертілейном Бюро ідентифікації в Парижі, відвідав лабораторію Э. Локара та Інститут професора Лакассана в Ліоні, криміналістичне бюро та музей при президенті поліції в Мюнхені, а в Лозанні долучився до експертних досліджень професора Р. А. Рейсса.

Аналіз генези міжнародного співробітництва у сфері судової експертизи дає підстави для виокремлення в ньому п'яти історичних етапів. На першому з них (починаючи з другої половини ХІХ ст.) відбувається вивчення результатів досліджень у галузі судової медицини і криміналістики, становлення перших міжнародних контактів із впровадження антропометричної та дактилоскопічної систем ідентифікації осіб і криміналістичної реєстрації об'єктів судово-експертних досліджень, здійснюється розробка перших методів судової фотографії та судово-технічного дослідження документів, з'являється криміналістична література і започатковується її спеціальне видавництво.

Під час другого етапу міжнародного співробітництва у сфері судової експертизи (1912 – 1918 рр.) в європейських країнах і на теренах сучасної України починається розробка і закупівля для перших судово-експертних установ (далі – СЕУ) необхідного експертного обладнання та матеріалів, організуються бібліотечні фонди СЕУ, які формують спеціальну науковою літературою. У цей період закладаються традиції з міжнародного обміну актуальними для судових експертів відомостями про особливості здійснення та використання результатів їхньої діяльності в різних країнах світу, а також про можливості тих чи інших видів судової експертизи.

Третій етап (1918 – 1939 рр.) пов'язаний з відновленням зіпсованих під час першої світової війни (1914 – 1918 рр.) міжнародних контактів судових

експертів та СЕУ. На цьому етапі поширення набуває обмін між ними криміналістичною літературою та науковими працями з питань судової експертизи, здійснюється переклад цієї літератури на різні мови, відбувається організована закупівля необхідного для здійснення судово-експертної діяльності обладнання, продовжується ознайомлення з передовим досвідом провідних експертів та лабораторій судової експертизи.

Протягом четвертого етапу (1945 – 1991 рр.), що розпочався по закінченні другої світової війни і заснуванням ООН, формуються нормативно-правові засади міжнародного співробітництва судових експертів і СЕУ, що здійснюють діяльність на європейському та інших континентах, а також в інтересах ООН та інших міжнародних організацій. Проводяться наукові конференції криміналістів і судових експертів різних країн; міжнародні судові установи використовують допомогу судових експертів різних держав, здійснюється спеціалізована підготовка судових експертів.

На сучасному (п'ятому) етапі (триває з 1991 р. до теперішнього часу), початок якого пов'язується з розвалом СРСР й відновленням державної незалежності України, міжнародне судово-експертне співробітництво перебуває під впливом процесів глобалізації і регіоналізації в міжнародних відносинах. Він є етапом становлення єдиного інформаційного простору, в умовах якого суттєво покращуються транснаціональні зв'язки як правоохоронних органів і правозахисних організацій, так і судово-експертних установ та окремих експертів, а також науковців, які досліджують питання судової експертизи і судово-експертної діяльності.

Суттєво спрощуються міжнародні контакти судових експертів завдяки більш відкритим державним кордонам, впровадженню нових технологій зв'язку і комунікацій, інтернету тощо. Існує чимало електронних видань з питань судової експертизи, проводяться вебінари і онлайн-конференції, створюються міжнародні асоціації і мережі судово-експертних установ.

Отже, на сьогодні формування міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи відбувається в умовах глобалізації всіх сфер людської діяльності, стрімкого розвитку науки і техніки, засобів комунікації, становлення інтернаціональних наукових зв'язків, створення новітніх технологій і штучного інтелекту, постійної та швидкої міграції населення різних країн і регіонів, а також із обумовленою цими процесами активізацією транснаціональної організованої злочинності та міжнародного тероризму.

У зв'язку із виникненням нових умов актуалізується питання нормативно-правового регулювання міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи, особливість якого полягає в тому, що серед правових засад тут виокремлюють внутрішні (національні) та зовнішні, залежно від того органом державної влади певної країни був прийнятий нормативно-правовий акт чи він був схвалений на міжнародному рівні (за угодою чи договором двох чи більше держав, міжнародною організацією).

До основних нормативно-правових актів України, що регулюють міжнародне співробітництво у галузі судової експертизи, належать Конституція України, закони України «Про міжнародні договори України», «Про судову експертизу», Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК

України), Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України), Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК України), Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) та деякі інші законодавчі акти.

Так, Конституція України встановлює, що засади судової експертизи визначаються виключно законами України (п. 14 ч. 1 ст. 92), а чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України (ч. 1 ст. 9). Останнє з наведених положень дублюється у ч. 1 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» із зазначенням, що такі договори застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо ж міжнародним договором України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовується правило міжнародного договору (ч. 2 ст. 19 цього Закону).

В структурі Закону України «Про судову експертизу» врегулюванню питань, що виникають у зв'язку із здійсненням міжнародного співробітництва, присвячений окремий розділ, а саме: «Розділ IV. Міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи». Відповідно до положень трьох статей цього розділу, міжнародне співробітництво в галузі судової експертизи реалізується у таких основних формах: 1. Проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави (ст. 22). 2. Залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз (ст. 23). 3. Міжнародне наукове співробітництво (ст. 24).

Стосовно першої із зазначених форм, то ст. 22 Закону України «Про судову експертизу» встановлює, що у разі проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави, з якою Україна має угоду про взаємну правову допомогу і співробітництво, застосовується законодавство України, якщо інше не передбачено зазначеною угодою. При цьому оплата вартості судової експертизи здійснюється за домовленістю між замовником і виконавцем судової експертизи.

За другою формою передбачається, що залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз на підставі ст. 23 цього ж закону здійснюють керівники державних спеціалізованих установ, що проводять судові експертизи, які у необхідних випадках мають право за згодою органу або особи, що призначили судову експертизу, включати до складу експертних комісій провідних фахівців інших держав. Такі спільні експертні комісії здійснюють судові експертизи за нормами процесуального законодавства України, а плата іноземним фахівцям за участь у судовій експертизі та відшкодування інших витрат, пов'язаних з її проведенням, проводиться за домовленістю сторін.

Судово-експертне забезпечення інтересів українського судочинства, у тому числі з використанням міжнародного співробітництва, здійснюється відповідно до процесуального законодавства, яке складається з відповідних положень Конституції України, ратифікованих Україною міжнародних договорів (Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах з додатковими протоколами до неї, Європейська конвенція про

боротьбу з тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму тощо), вказаних раніше кодексів та інших законів України (ч. 2 ст. 1, ч. 4 ст. 4 КПК України, ст. 3 ЦПК України, ст. 3 ГПК України, ст.ст. 6, 7 КАС України). При цьому, домінують правила міжнародних договорів. В окремих, передбачених міжнародними договорами випадках, можуть застосовуватися правові норми іноземних держав (ч. 5 ст. 11 ГПК України, ч. 5 ст. 10 ЦПК України). Особливе значення серед джерел права мають Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та рішення Європейського суду з прав людини (ч. 5 ст. 9 КПК України, ч. 4 ст. 10 ЦПК України, ч. 4 ст. 11 ГПК України, ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»).

У всіх наведених кодексах є норми щодо міжнародного співробітництва під час здійснення судочинства. Дія цих норм розрахована як на ситуації, що вимагають залучення для встановлення правоохоронними і судовими органами України певних юридично значущих обставин за допомогою висновків іноземних судових експертів, так і на випадки проведення судових експертиз українськими експертами з метою забезпечення Україною надання міжнародної правової допомоги іншим державам.

Так, порядок звернення із судовими дорученнями про надання правової допомоги до іноземних судів або інших компетентних органів іноземних держав, а також виконання в Україні доручень іноземних судів, у тому числі щодо вручення експертам викликів до суду чи інших документів, допиту, проведення експертиз, визначено у ст.ст. 85, 86, 87, 88 КАС України, ст.ст. 541-614 КПК України, ст.ст. 498, 499, 500, 501 ЦПК України, ст.ст. 367, 368, 369, 370 ГПК України. Аналіз наведених положень вказує, що комунікація національних судових органів у зв'язку з наданням і отриманням міжнародної правової допомоги, обумовленої участю іноземних осіб у адміністративних, цивільних і господарських справах, здійснюються відповідно до ратифікованих Україною міжнародних договорів, а якщо таких не було укладено з іншою державою – через Міністерство юстиції України та Міністерство закордонних справ України дипломатичним шляхом. У кримінальних провадженнях Міністерство юстиції України звертається із запитом судів про міжнародну правову допомогу під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав, міжнародну комунікацію органів досудового розслідування і прокуратури забезпечує Офіс Генерального прокурора (за винятком Національного антикорупційного бюро України, яке у провадженнях своєї підслідності цю функцію здійснює самостійно).

Нещодавно судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, внесли пропозицію змінити редакцію ст. 23 Закону України «Про судову експертизу» й надати їм можливість також залучати фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз. Якщо ж судовий експерт не має контактів з іноземними експертами чи СЕУ, до яких міг би звернутися, то у такому разі замовнику експертизи пропонувалося б залучати адвокатів, які можуть через комунікацію з адвокатами та нотаріусами іноземних країн замовити експертизу за кордоном [6].

Варто зазначити, що Україна як незалежна держава самостійна в реалізації низки суверенних прав, що дозволяє їй певною мірою не допускати втручання у свої внутрішні справи і проводити незалежну зовнішню політику та у необхідних випадках в силу принципу взаємності у міждержавних відносинах вчиняти правомірні примусові дії і вживати обмежувальні заходи у відповідь на недружній або ворожий акт іншої держави, що поставила в дискримінаційні умови громадян України або її юридичних осіб. Так, відповідно до Закону України «Про санкції» для захисту національних інтересів і безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави можуть застосовуватися спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи – санкції стосовно іноземної держави, іноземної юридичної особи, юридичної особи, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність.

За рішенням українського уряду в нашій державі експертне забезпечення правосуддя, здійснення міжнародно-правового співробітництва, забезпечення дотримання і виконання зобов'язань за міжнародними договорами України з правових питань та реалізації державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, у тому числі вжиття заходів щодо виявлення та розшуку активів фізичних та юридичних осіб, зазначених у відповідних рішеннях Ради національної безпеки і оборони України, покладається на Міністерство юстиції України [7]. Участь у формуванні, реалізації та моніторингу ефективності державної санкційної політики і координацію державної санкційної політики України із санкційною політикою іноземних держав здійснює Міністерство закордонних справ України [8]. Міжнародне співробітництво науково-дослідних установ судових експертиз, судово-медичних та судово-психіатричних установ Міністерства охорони здоров'я України, експертних служб МВС, СБУ, Міністерства оборони та Державної прикордонної служби України додатково регулюється відповідними підзаконними нормативно-правовими актами і контролюється керівництвом цих відомств.

Таким чином, нормативно-правове регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи спрямоване на забезпечення як інтересів правосуддя, так і інтересів держави на міжнародному рівні, і залучення фахівців з інших держав для спільного здійснення з українськими атестованими судовими експертами судово-експертної діяльності в інтересах правосуддя не повинно відбуватися без певного контролю за дотриманням зовнішньо політичних інтересів України. Відповідно до ст. 23 Закону України «Про судову експертизу» зазначені державні інтереси України у межах своєї компетенції забезпечують керівники державних спеціалізованих установ, що проводять судові експертизи.

Покладання відповідальності за додержання державних інтересів України у міжнародних відносинах, обумовлених замовленням проведення експертизи за кордоном або залученням іноземних фахівців до проведення експертизи в

Україні, на замовників експертизи, адвокатів, нотаріусів, а також судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих судово-експертних установ, не є можливим через їхній правовий статус і потенційну домінацію приватних та інших власних інтересів. Інший підхід у сучасних реаліях введеного в Україні воєнного стану може виявитися шкідливим для інтересів національного правосуддя, оскільки буде пов'язуватися з необхідністю додаткових витрат часу і процесуальних засобів для з'ясування як «чистоти» джерел фінансування витрат на проведення експертизи за кордоном чи залучення іноземних фахівців, так і відомостей про статус і діяльність іноземних фахівців, наявність у них зв'язків з тими, щодо кого застосовані санкції, залежності від останніх тощо. Провести експертизу за участі іноземних експертів для використання їх висновку як джерела доказів під час доказування в українському суді є можливим лише в порядку, передбаченому в законі для здійснення міжнародного співробітництва і надання правової допомоги.

Висновки. Отже, нормативно-правові засади міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи починають формуватися після закінчення другої світової війни та заснування ООН у 1945 р., і на сьогодні цей процес продовжується.

Особливість нормативно-правового регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи полягає у тому, що воно здійснюється завдяки дії положень, що закріплені у законодавстві актах України (Конституції України, КПК України та інших кодексах і законах України) та у ратифікованих Україною міжнародних договорах (європейські конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах, про боротьбу з тероризмом тощо) й інших визнаних Україною міжнародних документах, особливе значення серед яких мають Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та рішення Європейського суду з прав людини.

Нормативно-правове регулювання міжнародного співробітництва України у галузі судової експертизи спрямоване на забезпечення як інтересів правосуддя, так і інтересів держави на міжнародному рівні. Тому отримання суб'єктами процесуальних відносин, що здійснюються під юрисдикцією України, для використання як джерела доказів у суді висновку експерта за результатами проведених за кордоном експертиз, а також залучення іноземних експертів повинно здійснюватися в порядку, що передбачений для надання і отримання правової допомоги ратифікованим Україною міжнародним договором або законом України через центральні органи України, якими є: Міністерство юстиції України під час судових проваджень, Офіс Генерального прокурора і Національне антикорупційне бюро України (у провадженні своєї підслідності) під час досудового розслідування. Передачу від вказаних центральних органів судових та інших офіційних доручень і документів дипломатичними каналами забезпечує Міністерство закордонних справ України. Із зазначеного порядку міжнародного співробітництва в сфері юстиції законодавець зробив певний виняток для судово-експертного забезпечення інтересів правосуддя, коли надав керівнику державної судово-експертної установи право включати до складу експертних комісій іноземних фахівців.

Реалізація керівником державної спеціалізованої установи, що проводить судові експертизи, права включати до складу експертних комісій провідних фахівців інших держав здійснюється відповідно до ст. 23 Закону України «Про судову експертизу», що передбачає наявність як необхідності для цього, так і згоди особи або органу, що призначили експертизу, а з урахуванням інших повноважень цього керівника – також і спрямованості (реалізації даного права) в цілому на одночасне забезпечення як інтересів правосуддя, так і інших інтересів держави, зокрема – на міжнародному рівні.

Надання судовим експертам, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, можливості залучати до проведення експертизи іноземців без відповідного контролю Міністерства юстиції України або участі Міністерства закордонних справ України, особливо в умовах воєнного стану, може виявитися шкідливим для національної безпеки України і негативно позначитися на інтересах правосуддя та авторитеті України на міжнародному рівні.

Перелік посилань

1. Бабін Б. В., Матвєєвський О. В. Міжнародно-правові стандарти судової експертизи та їх національна реалізація. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Том 4. Вип. 1 (22). С. 73-79.
2. Клименко Н. І., Купрієвич О. А. Міжнародне співробітництво судово-експертних установ. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 130-134.
3. Юрчишин В. Д. Судова експертиза в діяльності Європейського суду з прав людини : питання теорії та практики. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 240-245.
4. Рувін О. Г., Голікова Т. Д., Федчишина В. В. Славетні сторінки історії: до 100-літнього ювілею КНДІСЕ. Київ: Освіта, 2013. 288 с.
5. Комаха В. О. Становлення і розвиток судової експертизи та судово-експертних установ на Півдні України (За матеріалами перших двох етапів становлення і розвитку Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз 1914 – 1941 pp.): моногр. Одеса: Юрид. літ., 2002. 512 с.
6. Моніторинговий звіт 2022 / Міністерство юстиції України. Директорат правосуддя

References

1. Babin, B. V., Matvieievskiy, O. V. (2018). International legal standards of forensic examination and their national implementation. *Subcarpathian Law Herald*. Volume 4. Issue 1 (22). P. 73-79 (in Ukrainian).
2. Klymenko, N. I., Kuprievych, O. A. (2015). International cooperation of forensic institutions. *Bulletin of Criminal Justice*. No. 4. P. 130-134 (in Ukrainian).
3. Yurchyshyn, V. D. (2021). Forensic examination in the activities of the European Court of Human Rights: issues of theory and practice. *Law and society*. No. 2. P. 240-245 (in Ukrainian).
4. Ruvyn, O. H., Holikova, T. D., Fedchysyna, V. V. (Eds.) (2013) Glorious pages of history: to the 100th anniversary of the Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise. Kyiv. 288 p. (in Ukrainian).
5. Komakha, V. O. (2002). Formation and development of forensic examination and forensic institutions in the South of Ukraine (based on the materials of the first two stages of formation and development of the Odesa Scientific Research Institute of Forensic Expertise in 1914 – 1941). Monograph. Odesa. 512 p. (in Ukrainian).
6. Oliinyk, O. M. (Ed.). Monitoring report 2022. Ministry of Justice of Ukraine.

та кримінальної юстиції / відповід. ред. О. М. Олійник. URL: <https://minjust.gov.ua/files/general/2023/01/19/20230119122151-21.pdf> (дата звернення: 12.03.2023).

7. Положення про Міністерство юстиції України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>

8. Положення про Міністерство закордонних справ України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 281. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text>

Directorate of Justice and Criminal Justice. Retrieved from: <https://minjust.gov.ua/files/general/2023/01/19/20230119122151-21.pdf> (access date 12.03.2023) (in Ukrainian).

7. Regulations on the Ministry of Justice of Ukraine, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 02.07.2014 No. 228. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

8. Regulations on the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 30.03.2016 No. 281. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

GENESIS AND CURRENT STATE OF LEGAL REGULATION OF INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF FORENSIC SCIENCE

O. Baulin

The article considers the origins of international contacts of national forensic institutions and classifies and characterizes the historical stages of the development of international cooperation in the field of forensic science, revealing the legal basis of the international cooperation of Ukraine in the field of forensic science. The author expresses his own position on the problematic issues that have arisen in modern forensic practice in connection with the legal regulation of international cooperation.

Normative and legal principles of international cooperation in the field of forensic examination began to take shape in 1945 and today this process continues.

The peculiarity of the legal regulation of international cooperation of Ukraine in the field of forensic examination is that it is carried out through the provisions enshrined in the legislative acts of Ukraine (the Constitution of Ukraine, procedural codes and other laws of Ukraine) and international treaties and other documents recognized by Ukraine, of particular importance among which are the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and decisions of the European Court of Human Rights.

The legal regulation of international cooperation of Ukraine in the field of forensic expertise is aimed at ensuring both the interests of justice and the interests of the state at the international level.

Provided for in Art. 23 of the Law of Ukraine «On Forensic Expertise», the right of the head of the state specialized institution conducting forensic examinations, in certain cases, to include leading experts from other states in expert commissions, simultaneously ensures the interests of Ukraine both in the administration of fair justice and at the international level.

Providing forensic experts who are not employees of state-specialized institutions with the opportunity to involve foreigners in the examination without

appropriate control of the Ministry of Justice of Ukraine or the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, especially in the context of martial law in Ukraine, may be harmful to the national security of Ukraine and adversely affect the interests of justice and the authority of Ukraine at the international level.

Key words: pre-trial investigation, investigative (search) action, exhumation of a corpse, inspection of a corpse, body identification, forensic examination.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.03>
УДК 343.1

Микола Іванович Бортун
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та процесу

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7625-8604>
E-mail: aveo-b@ukr.net

*Київський університет права
Національної академії наук України*

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Стаття присвячена значенню діяльності експерта під час проведення експертиз у кримінальному провадженні для дотримання розумних строків. Розглядаються особливості статусу експерта у кримінальному провадженні, розкрита його роль для діяльності сторін у кримінальному провадженні та виконання основних завдань кримінального провадження. Висвітлюється вплив ефективності діяльності експертних висновків на дотримання розумних строків у кримінальному провадженні.

Ключові слова: експерт, експертний висновок, розумні строки, сторони кримінального провадження, ефективність досудового розслідування.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлюється тим, що відповідно до ч. 1 ст. 6 Європейської конвенції з прав людини кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висутого проти нього кримінального обвинувачення. Загальні вимоги справедливості, що містяться у статті 6 цієї конвенції, застосовуються до всіх кримінальних проваджень незалежно від типу правопорушення, яке розглядається.

Відповідно до ст. 28 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), під час кримінального провадження кожна процесуальна